

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

ОПРЕДЕЛЕНИЕ №4

София, 21 юли 1994 г.

Конституционният съд в състав:

Председател: Младен Данаилов

Членове: Милчо Костов	Милена Жабинска
Цанко Хаджистойчев	Любен Корнезов
Станислав Димитров	Пенчо Пенев
Николай Павлов	Александър Арабаджиев
Теодор Чипев	

при участието на секретар-протоколчика Силвия Василева разгледа в закрито заседание, проведено на 21 юли 1994 г., конституционно дело № 5/94 г., докладвано от съдията Любен Корнезов.

I. Делото е образувано на 14 март 1994 г. по искане на 49 народни представители от 36-ото Народно събрание, които поставят пред Конституционния съд въпроса за смъртното наказание.

С определение от 22 март 1994 г. Конституционният съд е приел "че искането на групата народни представители страда от съществени недостатъци, които, ако не бъдат отстранени, не позволяват на съда да се произнесе по допустимостта". Даден е 14-дневен срок за отстраняване на тези недостатъци, който е изтекъл на 14 април 1994 г.

В изпълнение на дадените указания на 30 май 1994 г. е постъпило в съда "допълнение към искането", с което се правят известни уточнения и се заявява, "че Конституционният съд няма за предмет произнасяне по настоящото искане, свързано с правомощието му по чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията. Ние не искаме от Конституционния съд да се произнася по такъв въпрос." От това изявление следва да се направи изводът, че Конституционният съд не е сезиран за "съответствието на законите с общоприетите норми на международното право и с международните договори, по които България е страна", което е негова компетентност по чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията. По изричната воля на народните представители такъв въпрос не се поставя пред Конституционния съд.

С определение от 7 юни 1994 г. Конституционният съд е конституирал като страни президента на Републиката, Председателството на Народното събрание, парламентарните групи на БСП и коалиция, СДС, ДПС, НДС и парламентарен съюз "Независимост", Върховния съд, главния прокурор, Националната следствена служба, Висшия адвокатски съвет, Министерския съвет, Министерството на правосъдието, Съюза на юристите в България и Комитета по правата на човека, като е дал 14-дневен срок на заинтересуваните страни да изложат своите становища по допустимостта и съществуването на делото.

Главният прокурор е взел отношение по въпроса, като заявява, "че искането е допустимо и, на второ място, че правната регламентация за налагане и изпълнение на смъртно наказание не противоречи на конституционните текстове и е в съответствие с общоприетите норми на международното право и международните договори, по които България е страна".

Висшият адвокатски съвет счита, че: "Този въпрос не следва да се решава от Конституционния съд чрез произволно тълкуване на изолиран конституционен текст, а следва да се реши по законодателен път след

задълбочено обсъждане на съответен законопроект за изменение и допълнение на Наказателния кодекс... По-добре ще бъде, вместо да занимават Конституционния съд с пресилено тълкуване на конституционни норми (като се опитват по този начин да печелят изкуствен престиж), народните представители колкото се може по-скоро да разгледат законопроект и да решат по законодателен ред въпроса за смъртното наказание."

Комитетът по правата на човека счита, че "смъртното наказание противоречи на Конституцията и по-специално на чл. 28 и 57 от Конституцията".

Другите конституирани страни (президентът на Републиката, Председателството на Народното събрание, парламентарните групи на БСП и коалиция, СДС, ДПС, НДС, парламентарен съюз "Независимост", Върховният съд, Националната следствена служба, Министерският съвет, Министерството на правосъдието, Съюзът на юристите в България), които имат пряко отношение за решаването на проблема със смъртното наказание, не са изразили становище.

II. 1. По силата на чл. 150, ал. 1 от Конституцията "Конституционният съд действа по инициатива най-малко на една пета от народните представители, президента, Министерския съвет, Върховния касационен съд, Върховния административен съд и главния прокурор". Тези субекти, които имат право да сезират Конституционния съд, са представители не само на трите власти (чл. 8 от Конституцията), но имат и различна правна характеристика. Едните са държавни органи, чието устройство и компетенции са уредени в основния закон (президент, Министерски съвет, Върховен касационен съд, Върховен административен съд, главен прокурор), а другият субект, който има право да сезира Конституционния съд, е част от законодателното тяло, която не е институционализирана (1/5 от народните представители).

Държавните органи, които имат право да сезират Конституционния съд, са еднолични (президент, главен прокурор) и колегиални (Министерски съвет, Върховен касационен съд, Върховен административен съд).

Когато държавният орган е колегиален, неговите членове чрез гласуване вземат решение за сезиране на Конституционния съд по даден въпрос, независимо че някои от членовете на колегиалния орган могат да са на противно мнение. Волята на мнозинството е, която определя позицията и действията на колегиалния държавен орган. Конституционният съд се сезира от компетентния държавен орган, а не от неговите членове. С други думи, когато Конституционният съд е сезиран от държавните органи по чл. 150, ал. 1 от Конституцията, независимо дали са еднолични или колегиални, е необходимо ясно и недвусмислено те да са изразили становището си по поставения проблем.

В аспекта на този принцип се поставя въпросът за правото на народните представители да сезират Конституционния съд. Конституционният законодател изисква определен брой народни представители (минимум 1/5), които като група, като част от законодателното тяло, могат валидно да сезират Конституционния съд. Ако тази група народни представители е под определения в чл. 150, ал. 1 от Конституцията минимум, тя не може да поставя пред Конституционния съд разрешаването на даден проблем. Това е свързано със стабилността на обществените отношения и нормативната база, която ги регулира. Затова всеки народен представител има законодателна инициатива (чл. 87, ал. 1 от Конституцията), което задължава парламента да се произнесе по неговото предложение, но не може вече приет закон или друг акт на Народното събрание да се атакува индивидуално от народен представител. Това е валидно и за другите въпроси, които са в компетенциите на Конституционния съд по чл. 149, ал. 1 от Конституцията.

Всеки народен представител има свое индивидуално право да сезира Конституционния съд, но то може да бъде валидно упражнено единствено съвместно, колективно от минимум 1/5 народни представители. Тази група от народни представители, упражнявайки своите правомощия съвместно, трябва да има една воля, едно становище, едно мнение по поставения проблем пред Конституционния съд. Тяхната единна воля се формира от съвпадащите индивидуални воли на народните представители от групата. Те трябва да са единни в становището, че даден акт на Народното събрание или на президента е противоконституционен, да са единни в становището си относно смисъла на дадена конституционна норма и т.н. Противното би означавало, че Конституционният съд може да постановява свои актове въз основа на искане, което не се поддържа от минимум 1/5 народни представители. Това ще бъде в нарушение на идеята, вложена в чл. 150, ал. 1 от Конституцията, "че Конституционният съд действа по инициатива най-малко на една пета от народните представители", на изискването точно и ясно да се посочи в какво се състои искането и то да бъде мотивирано (чл. 17, ал. 1 ЗКС, чл. 18ПОДКС).

2. В конкретния случай групата от 49 народни представители в първоначалното си искане не твърди, че нормите на Наказателния кодекс, които предвиждат смъртно наказание, са противоконституционни. Те заявяват: "На вниманието на Конституционния съд не поставяме въпроса дали трябва, или не трябва да съществува смъртно наказание в Наказателния кодекс."

В "допълнение към искането" от 30 май 1994 г. народните представители само задават въпроси, а не изразяват своето виждане по тях, като заявяват, "че ако Конституционният съд допусне разглеждането на делото по същество, ние ще представим пред вас нашето становище по съществуването на този спор". Това двусмислие се откроява и в становището им от 21 юни 1994 г., в което се казва: "Народните представители, написали

искането до Конституционния съд, не са единни във вижданията си относно конституционностьта на предвиденото в Наказателния кодекс смъртно наказание. Една част от тях считат, че смъртното наказание противоречи на разпоредбата на чл. 28 от Конституцията и по тази причина е отменено от нея с преходната разпоредба на § 3. Тяхното становище ще бъде представено пред Конституционния съд... Другата част от народните представители, подписали искането до вас считат, че смъртното наказание е съобразено с разпоредбите на Конституцията, поради което не е отменено от разпоредбите на § 3 от Преходните разпоредби. От тяхно име ще изложи пред вас становището им и основанията за поддържането на такова становище."

От тези изявления, адресирани до Конституционния съд, става пределно ясно, че групата от 49 народни представители няма единно становище, еднакво мнение по поставения от нея въпрос за смъртното наказание. Всъщност има две групи народни представители, чийто общ аритметичен брой е 49. Едната група твърди, че смъртното наказание е противоконституционно, а другата група - че смъртното наказание е съобразено с Конституцията. Всяка една от групите народни представители, които застъпват диаметрално противоположни становища относно смъртното наказание, е под 1/5. Никоя от тях не може самостоятелно да сезира валидно Конституционния съд, тъй като няма да бъде спазено изискването на чл. 150, ал. 1 от Конституцията. И по-конкретно народните представители, които считат, че разпоредбите на Наказателния кодекс, предвиждащи смъртно наказание, са в противоречие с чл. 28 от Конституцията, не могат самостоятелно да сезират Конституционния съд, тъй като са под 1/5. Останалите народни представители, които също са под 1/5, не могат да сезират Конституционния съд. Но се поставя и въпросът, защо тази група трябва да сезира Конституционния съд, след като нейното

виждане за смъртното наказание нормативно е уредено в Наказателния кодекс?

По същество има две групи народни представители, всяка от които е под една пета. Спорът между двете групи се пренася в Конституционния съд под формата на едно искане.

Конституционният съд обаче не е арбитър на спорове между групи депутати, чийто общ брой е 1/5. Конституционният съд е висш държавен орган, който решава в рамките на своите компетенции проблеми единствено когато е валидно сезиран.

Групата от 49 народни представители няма единно мнение, едно становище относно противоконституционността на предвиденото в Наказателния кодекс смъртно наказание. Тази група народни представители няма и еднакво становище относно съдържанието, смисъла и идеите на конституционния законодател по чл. 28 от Конституцията. Няма единна воля, изградена въз основа на индивидуалните воли на всеки народен представител за съвместно, колективно упражняване на правото им по чл. 150, ал. 1 от Конституцията за сезирането и еднозначното решаване на поставения пред Конституционния съд проблем за смъртното наказание.

Следователно Конституционният съд не е сезиран валидно по чл. 149, ал. 1, т. 1 и 2 от Конституцията от минимум 1/5 народни представители, които да имат една воля, едно становище, единно мнение относно конституционностьта на смъртното наказание. Само на това основание искането е недопустимо и следва да бъде отклонено.

III. Въпросът за допустимостта на искането се поставя и от гледна точка на правомощията на Конституционния съд да реши въпроса за смъртното наказание като наказателна санкция за извършено престъпление. Този въпрос е сложен, много аспекти. Той не е само юридически, а и общочовешки, проблем за морала на едно общество. Въпросът за живота и

смъртта има своето философско, религиозно и емоционално съдържание. Той трябва да бъде решен с оглед хуманизма и общочовешките ценности, съобразени със световните и европейските тенденции в тази област. Въпросът за смъртното наказание е и политически въпрос, мерило за зрелостта на обществото.

В тази гледна точка се поставя въпросът, кой орган, според Конституцията, трябва да реши проблема за смъртното наказание.

Известно е, че едни държави решават въпроса за смъртното наказание в своите конституции (като Германия, Испания, Италия), а други - чрез наказателното си законодателство (като САЩ, Франция, Гърция). В Унгария Конституционният съд реши въпроса за смъртното наказание (Решение № 23 от 31.10.1990 г. обн. "Magyar Kozlony", бр. 107 от 31 октомври 1990 г.). Историята показва, че различните държави и общества са решавали въпроса за смъртното наказание по различен начин, чрез различни юридически форми. Затова трябва да се изхожда от конкретните исторически обстоятелства, защото всяко разрешение е решение на проблема в своето време. Това се обуславя от конкретните общественopolитически реалности.

В тази светлина се поставя въпросът за допустимостта на искането пред Конституционния съд. В момента са внесени седем законопроекта, които имат пряко отношение към смъртното наказание. Едни от тях предлагат вдигането на мораториума за изпълнението на смъртните присъди, наложен с решение на ВНС (ДВ, бр. 60 от 1990 г.), други предлагат изменение на Наказателния кодекс, а трети - нов Наказателен кодекс, където не се предвижда смъртно наказание.

На 24 юли 1994 г. в Народното събрание на първо четене се поста-виха за разглеждане едновременно девет законопроекта за изменение на Наказателния кодекс, включително и за въвеждането на нов вид наказание "доживотен затвор". С други думи, въпросът за смъртното наказание е

поставен пред парламента. Той се разисква в комисиите и в пленарни заседания. Към настоящия момент няма обективирана, ясно изразена воля на законодателния орган по този въпрос. В действащия сега Наказателен кодекс се предвижда смъртно наказание и съдилищата, макар и рядко, налагат тази санкция. Тя не се изпълнява по решение на предишния парламент, а днешното 36-ото Народно събрание не е взело категорично отношение по този въпрос.

Народното събрание, като единствен носител на законодателната власт, трябва да реши въпроса за смъртното наказание.

Една група от народните представители, които са под 1/5, считат, че смъртното наказание е противоконституционно, и искат от Конституционния съд да го отмени. Това е същността на тяхното искане, направено под формата на искане за тълкуване на чл. 28 от Конституцията. По същество се използва процесуалната форма по чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията, за да се реши един въпрос не от парламента, пред който е висящ и има законопроекти в тази насока, а от Конституционния съд. Недопустимо е да се използват процесуални форми (а в конкретния случай те са и неперфектни), за да се постигнат цели, чието решаване е в компетенциите на тези, които се обръщат към Конституционния съд.

Ако Народното събрание беше изразило чрез актовете си своята воля относно смъртното наказание, Конституционният съд е длъжен да се произнесе по тях, ако е сезиран от субектите по чл. 150 от Конституцията. Но след като парламентът няма изразено становище, недопустимо е Конституционният съд, по пътя на тълкуването на конституционни норми, да изземва негови правомощия.

Следователно поставеният въпрос за разрешаване на проблема за смъртното наказание при конкретните обстоятелства и факти е в компетенциите на Народното събрание, а не на Конституционния съд.

Искането е недопустимо, защото Конституционният съд не е валидно сезиран от 1/5 народни представители, които имат една воля, единно становище, едно мнение по поставения от тях въпрос, и проблемът за смъртното наказание при конкретните обстоятелства не е в неговите компетенции.

Водим от горното и на основание чл. 13 и чл. 19, ал. 2 ЗКС Конституционният съд

ОПРЕДЕЛИ:

1. Отклонява като недопустимо искането на групата от 49 народни представители по чл. 149, ал. 1, т. 1 за тълкуване на чл. 28 от Конституцията.

2. Отклонява като недопустимо искането на групата от 49 народни представители по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията за обявяване за противоконституционни чл. 37, ал. 2; чл. 38, ал. 1-5; чл. 95; чл. 96, ал. 1 и 3; чл. 97; чл. 99, ал. 1; чл. 100; чл. 102, ал. 2; чл. 104, ал. 1; чл. 106; чл. 116; чл. 199, ал. 2; чл. 340, ал. 3; чл. 341а, ал. 4; чл. 356е, ал. 2, б. "б"; чл. 397, ал. 1 и 2; чл. 400, 409, 410, 411, 412, 415, 417 от Наказателния кодекс.

Прекратява производството по делото.

Препис от определението да се изпрати на страните.

Определението да не се обнародва в Държавен вестник.

Председател: Младен Данаилов